

Blogi: Tieto käyttöön!

Hävitetäänkö jättiputki Suomesta 20 vuodessa?

Eeva-Maria Tuhkanen © 30.1.2017 11.24 BLOGIT

Tietoisuus siitä, että vieras kasvi- tai muu eliölaji voi ihmisen mukana uuteen elinympäristöön levittyään aiheuttaa melkoisia ongelmia, on kasvanut. Ymmärretään, että hiekkarannan vallannut kurttuisuus estää virkistyskäytön ja syrjäyttää rannan luontaisia, harvinaistuvia lajeja. Moni näkee tienvarren lupiinikukinnan takana lajin, joka työntää syrjään ketokasvit. On arvioitu, että haitalliset vieraslajit ovat elinympäristöjen pirstoutumisen jälkeen toiseksi suurin uhka luonnon monimuotoisuudelle.

Meillä käytössä olevista viljely- ja puutarhakasveista suurin osa on kotoisin muualta ja tänne tuotuja. Osa niistä on ollut niin pitkään käytössä, että niistä on muotoutunut tänne sopeutuneita viljelykantoja. Ne ovat arvokasta ja säilytettävää kasvigeenivarantoamme. Suurin osa muinais- ja uustulokkaista tai ihmisen mukana saapuneista vieraslajeista ei aiheuta ongelmia.

Monimuotoinen kasvilajisto tarjoaa ravintoa ja suojapaikkaa myös muille eliöryhmille, kuten hyönteisille, maaperän selkärangattomille, käävälle ja linnuille. Kaikki näistä eivät ole erikoistuneet tiettyyn lajiin, vaan vierailevat ja ruokailevat myös vierasperäisten lajien pitopöydässä. Veikkaan, että Suomessa lisääntyvien perhosten lajimäärä olisi paljon pienempi ilman viherrakentamisen kasveja.

Monipuolinen kasvilajien käyttö on myös varautumista sään ääri-ilmiöitä ja kasvintuhoojia vastaan. Kun lajivalikoima on monipuolinen, vältetään siltä, että epävakaa talvisää, kasvitauti tai tuholainen veisi kaiken kerralla. Sopivat lajivalinnat lisäävät viherrakentamisen kestävyyttä.

Kaikkia kasvilajeja, joita meillä on käytetty vasta suhteellisen lyhyen aikaa, ei siis ole syytä ryhtyä välttämään. Kasvivalikoiman tiukalla rajoittamisella olisi negatiiviset vaikutukset taas moneen muuhun asiaan. Kuitenkin meillä tai muualla haitalliseksi tiedettyjä lajeja on syytä välttää, tai vähintään tarkkailla.

Mistä sitten tietää, mitä lajia pitää erityisesti välttää tai tarkkailla? Vieraslajiportaali on vieraslajitiedon keskuspaikka, josta löytää kuvaukset haitallisista ja tarkkailtavista vieraslajeista, lainsäädännön selväsanaiseksi avattuna ja ajankohtaiset uutiset. Portaaliin voi myös ilmoittaa vieraslajihavainnon. Portaaliin kertyviä tietoja käytetään jatkossa yhä enemmän torjunnan suunnitteluun.

Vieraslajiasioissa on viime vuosina tehty paljon töitä viranomaisten, yhdistysten ja kuntien taholla. Kunnat ovat järjestäneet vieraslajien, lähinnä jättiputken torjuntaa ja yhdistykset lukemattomia torjuntatalkoita. Helsingin kaupunki on tehnyt oman vieraslajilinjauksen. Seuranta, ennakointia ja tiedotusta on kehitetty useassa hankkeessa.

Ovatko asiat siis hyvin? Meillä on EU:n vieraslajiasetus ja haitallisten vieraslajien luettelo, kansallinen vieraslajilaki, vieraslajiportaali ja nippu käytännön torjuntatoimia haitallisille vieraskasvilajeille. Meillä on viranomaisia ja tutkimustahoja, joilla on vastuita vieraslajiasioissa, kuten Luke, Syke, ELY-keskukset, Evira ja Tulli.

Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoimintaan kuuluvan EU-HAVI-hankkeen järjestämä Vieraslajien hallinta -teemapäivä kokosi yhteen laajan joukon vieraslajitoimijoita. Keskusteluissa nousi esiin tiedossa olevia mutta myös yllättäviä haasteista.

Yllättävää oli epätietoisuus siitä, kuka saa ilmoittaa vieraslajiportaaliin vaikkapa jättiputkiensiintymän, joka ei ole omalla maalla. Vastaus: kuka tahansa saa ilmoituksen tehdä. Jollei tällainen käytäntö ole edes vieraslajiasioiden parissa työskentelevien yleisessä tiedossa, niin miten se voisi olla kaikkien kansalaisten tiedossa?

Työpajoissa keskusteltiin myös käytännön torjunnasta. Monet kunnat ovat tehneet jo pitkään järjestelmällistä työtä jättiputken torjunnassa. Esiintymätiedot ja tehdyt toimenpiteet ovat kuitenkin hyvin vaihtelevasti ylhäällä: kunnan luomassa omassa sähköisessä rekisterissä, paperilla tai työntekijöiden päässä. Vieraslajiportaalin ilmoitustyökalun käyttö ei ole rutiinikäytössä. Portaalien käyttö tiedonhaussa ei ole optimaalista ja portaaliin kaivattiin tarkempia hakumahdollisuuksia. Ajanpuute koetaan myös kunnissa ja ELY-keskuksissa tiedonhallinnan ongelmana.

Selkeyttä kaivataan myös eri tahojen vastuisiin ja rooleihin vieraslajien torjunnassa. Vaikka EU-asetus ja kansallinen vieraslajilaki toivatkin maanomistajalle vastuuta esiintymien torjunnassa, ei tämä olekaan niin yksiselitteinen asia. Lainsäädännössä ei säädetä yleistä velvollisuutta hävittää haitallinen vieraskasvilaji kiinteistöltä, jos kyse ei ole tarkoituksellisesta kasvattamisesta. Kuntien, valtion ja yksityisten vastuiden rajat ovat vielä epäselvät. Ja joka taholla on sama ongelma: vieraslajiasiaan korvamerkittyjen resurssien vähäisyys tai puute.

Tässä tilanteessa, kun vastuu on kaikilla ja ei kenelläkään erityisesti, ja kun kukaan ei istu rahakirstun päällä, ei ole muuta tehtävissä kuin edistää yhteistyötä. Jokaisen on tehtävä oma pieni siivunsa, vapaaehtoisesti ja muiden kanssa yhteistuumin. Mutta sitä, mihin yhteiset ponnistelut ensin ja voimakkaimmin suunnataan, on syytä hetki pohtia. Tähän haasteeseen pyrkii EU-HAVI vastaamaan muutamien lajien osalta. Hankkeessa selvitetään EU:n vieraslajiluettelon lajien levinneisyys Suomessa, haittavaikutukset ja leviämiskäsitteet laajemmalle. Tärkeänä osana on arvioida eri hallintatoimenpiteitä, niiden kustannus-hyötytehokkuutta ja luoda suosituksia hallintatoimenpiteiden kohdistamisesta eri lajeille ja alueille.

Jotta jokainen osaisi tehdä oman siivunsa, tarvitaan paljon tiedonvälitystä ja koulutusta. Sitä tarvitaan selkeässä ja helppokäyttöisessä muodossa kansalaisille, mutta myös koulutukseen ja toimijoille. Tällä hetkellä vieraslajiasioiden opetuksen määrä ja taso luonnonvaraoppilaitoksissa vaihtelee, lähinnä opettajan asian tärkeyden tiedostamisen mukaan.

Vieraskasvilajien käytännön torjunnan hyvien keinojen jakaminen ja kehittäminen vaatii myös jatkuvaa työtä. Työpajassa oltiin optimistia sen suhteen, että jättiputki hävitetään Suomesta 20 vuodessa. Yksi erityinen haaste torjunnassa kuitenkin on: Mitä jos/kun glyfosaatin käyttö kielletään (ottamatta kantaa glyfosaatin käytön riskeihin)? Jättiputken torjunnassa mekaanisen ja kemiallisen torjunnan yhdistelmät on havaittu tehokkaimmiksi. Glyfosaattia korvaavaa, tehokasta ja turvallista kemiallista vaihtoehtoa ei ole. Glyfosaattia korvaavien torjunta-aineiden ja -menetelmien kehittämisellä on kiire.

Teksti: Eeva-Maria Tuhkanen, Luonnonvarakeskus

Kuvituskuva: Terhi Rytteri, Suomen ympäristökeskus

BIODIVERSITEETTI JÄTTIPUTKET LUONNON MONIMUOTOISUUS TUTKIMUS VIERASLAJIT

Liittyvät sisällöt:

EU:n haitallisten vieraslajien levinneisyys ja hallintatoimenpiteet (EU-HAVI)

Kommentit

Ei kommentteja vielä. Ole ensimmäinen.

« Edellinen

Seuraava »